

Vodina
Caddesi

BALAT

Golden Horn

Galatataren
Ecole St. Pierre Hotel

KARAKÖY

ISTANBUL

Sirkeci
Ahmet Hotel
Topkapıpalais
Hagia Sophia

ZEE VAN MARMARA

500 m

Bosporus

ÜSKÜDAR

■ De Roze Kaketoë

KADIKÖY

BELANGRIJKSTE DRAMATIS PERSONAE

De geheime diensten:

AIVD, Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

MIVD, Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

GROE, Russische militaire inlichtingendienst

SVR, Russische buitenlandse inlichtingendienst

SBU, Oekraïense veiligheidsdienst

CIA, Amerikaanse buitenlandse inlichtingendienst

MI5, Britse binnenlandse veiligheidsdienst

MI6, Britse buitenlandse inlichtingendienst

Mossad, Israëlische geheime dienst

Bestaande personages:

Maria Poetina (ook Maria of Masha Vorontsova, 37), oudste dochter
van Vladimir Poetin

Jevgeni Nagorny, echtgenoot van Maria Poetina

Aleksandr Grigoriev, oligarch

Roman Abramovitsj, oligarch

Arkadi Volozj, oligarch

Aleksej Mordasjov, oligarch

Leonard Blavatnik, miljardair

Sergej Naryshkin, hoofd svr

Leonid Sloetski, hoofd Commissie Buitenlandse Zaken van het
Russische parlement

Oleg Poelatov, alias Gjoerza, een van de vier verdachten van de

aanslag op de MH17, vrijgesproken in november 2022
Jevgeni Prigozjin, alias de Kok van Poetin, oprichter en eigenaar
van Wagner, het Russische huurlingenleger

–

Jorrit Faassen, Nederlandse miljonair, ex-echtgenoot van Maria
Poetina

–

Valeri Zaloezjnyj, opperbevelhebber van de Oekraïense strijd-
krachten

Voornaamste fictieve personages:

Philip Prinsen (46), defensie-expert

Tessa de Wit, advocate, vriendin van Prinsen

Paul Jorissen, voormalig minnaar van Tessa

Harry Burton, stafofficier NAVO, agent CIA

Igor Soeslov, Russische oligarch, dubbelspion

Wim Sanders, oud-medewerker AIVD

Otto Vink, stafmedewerker AIVD

Jenny van Dalen, tolk Spaans bij de Europese Unie

Chris Miller, Brit, manager Shell, minnaar van Jenny

Anna Stepanova, Russin, vrouw van Chris Miller

Ibrahim Bashir, Afghaanse opstandeling, saffraan- en opiumhan-
delaar

Sjafira Farhat, Afghaanse medewerkster van Bashir

Eli Cohen, Israëlische medewerker van Bashir

Pieter Jan Kuipers, voormalig hoofdofficier van justitie

Yasmin Khan, minnares van Bashir

Frits van Buuren, leermeester en vriend van Philip Prinsen

Hans Holleman, luitenant-kolonel NAVO

Pavel Serdyuk, kok, Oekraïense agent van de SBU

Roman Skorik, medewerker Oekraïense ambassade Den Haag,
agent SBU

Ilya Kovalek, directeur Oekraïense veiligheidsdienst
Farid Kharim, Syrische ronselaar van Russische huurlingen
Belma Uslu, Turkse pensionhoudster in Istanbul
Joeri Melnik, commandant Oekraïense commandotroepen in
Odessa

‘Ze liegen, ze weten dat ze liegen en ze weten dat wij weten dat ze liegen.’

Aleksandr Solzjenitsyn, *De Goelag Archipel*

‘In een oorlog kan men niets anders geloven dan wat recht voor je neus staat.’

Victor Nekrasov, *In de loopgraven van Stalingrad*

‘Het is essentieel om agenten van de vijand te vinden die jou bespioneren, en om hen om te kopen zodat ze jou gaan dienen.’

Sun Tzu (ca. 544 v.Chr. – ca. 496 v.Chr.) *De kunst van het oorlogvoeren*

U probeert oligarchen op te zetten tegen Poetin. Kunnen zij Poetin hun wil opleggen? Tot nu toe is het vooral andersom geweest.

‘Eén oligarch niet. Twee misschien ook niet. Maar tien? Dan wel.’

Maria Pevtsjich, rechterhand van de Russische oppositieleider Aleksej Navalny (*de Volkskrant*, 17 januari 2023)

Moskou, 10 februari 2022

‘Michael Gorbatsjov had gelijk,’ zei de oudere man, ‘maar hij wilde te snel en te veel.’

‘Gorbatsjov was een verrader van het volk,’ antwoordde de jongere vrouw, ‘perestrojka en glasnost werden uitgedacht door de Amerikanen. Het heeft ons volk alleen maar ellende gebracht. We zouden de president dankbaar moeten zijn.’

Ze keek wat onzeker naar haar echtgenoot alsof ze zijn bevestiging wilde. Hij knikte aarzelend. De oudere man glimlachte.

Twee Russen zoals hij. Twee jonge mensen die hoog waren opgeleid en het Westen goed kenden, kleuters nog toen Gorbatsjov medio jaren tachtig zijn nieuwe politiek van openheid en democratisering had geïntroduceerd. Hij wist veel van hen, bijna alles. Ze waren intelligent genoeg om de leugens over Gorbatsjov niet te geloven en om te twijfelen aan de president. Maar ze waren ook slim genoeg om daar niet voor uit te komen. Zelfs hier niet.

‘Toegegeven,’ zei hij, ‘de president heeft grote verdiensten gehad. Ook ik ben hem dankbaar hoe hij ons land weer groot en machtig heeft gemaakt. Maar hij wordt oud, de wereld en de tijden zijn veranderd.’

‘Rusland is nog steeds groot en machtig,’ zei ze. ‘Ons leger is na het Amerikaanse het sterkste ter wereld. De Amerikanen en de NAVO durven niets te ondernemen tegen de rechtmatige uitbreiding van onze historische grenzen en het Westen is afhankelijk van onze energie. Onze bondgenoten steunen ons.’

‘Wilt u nog een glas?’ vroeg haar echtgenoot.

‘Lyubov. Heel graag.’

Achter de grote ramen dwarrelden dichte sneeuwvlokken. Binnen was het behaaglijk warm bij de brandende open haard, maar toch had hij het koud en hij dacht aan zijn villa bij Istanbul aan de Bosporus.

‘Vergeef me dat ik u moet tegenspreken. Maar u kunt toch niet ontkennen dat sinds wat u de rechtmatige uitbreiding noemt in Tsjetsjenië, Georgië en de Krim, ons land zijn internationale aanzien verliest? Onze economie verslechtert, ons leger is niet sterk maar sterk verouderd, de oppositie groeit, zelfs binnen het Kremlin nu de president aanspraak maakt op Oekraïne.’ Hij haalde even adem. ‘En wat u bondgenoten noemt zijn maar enkele zwakke staten. Venezuela, Noord-Korea, Cuba, Syrië, Belarus, Nicaragua en een paar onbeduidende Afrikaanse landen.’

‘U vergeet Iran en China.’

‘Iran is een paria. En u vergist zich in China. China heeft slechts één bondgenoot en dat is China.’

‘Xi Jinping heeft ons verzekerd van zijn steun,’ zei de echtgenoot.

‘Xi is een opportunist,’ zei de oudere man. ‘Xi wacht af. Maar onze inlichtingen duiden erop dat Peking de opstandige bewegingen in Kazachstan, Turkmenistan, Armenië en Georgië financiert. Zoals ook de Turken doen. Xi aan onze oostgrenzen, Erdogan die aan de Zwarte Zee.’

Hij nam zijn glas aan en zag de twijfel in hun ogen.

‘Des te gevaarlijker is het dat de president zijn historische aanspraak op Oekraïne dreigt te realiseren.’

‘Maar met het risico van een Derde Wereldoorlog zullen Amerika en de NAVO niet aanvallen,’ zei de vrouw.

‘Nee, maar accepteren zullen zij het ook niet na de Krim. En het zal onvermijdelijk leiden tot het verlies van honderdduizenden levens, ook aan onze kant, en uiteindelijk tot onze ondergang.’

‘Ik kan de president niet tegenhouden.’

‘U niet, maar gezamenlijk kunnen we dat wel. U las het plan.’

‘Ja. U wilt ons, maar waarom zouden we?’

‘Omdat het ook uw ondergang zal betekenen. Omdat oorlogen niets oplossen.’

Het was even stil. Hij keek naar de Louis XVI-pendule op de schoorsteenmantel, het was bijna zes uur. Zijn vliegtuig naar Istanbul ging over twee uur. Hij hoefde niet te wachten op het vliegveld.

‘U heeft het over gezamenlijk,’ zei de echtgenoot. Hij pakte de lijst met tien namen van de glazen salontafel.

‘Ja, zoals u ziet zijn zij het met ons eens.’

‘Uit eigenbelang.’

‘Ook. Sommigen beseffen maar al te goed dat ze hun bevoorrechte positie kwijt zullen raken, hun landhuizen in het Westen, hun banktegoeden, hun jachten. Het zal u bekend zijn dat ook generaals en leiders van geheime diensten beginnen te twijfelen. Maar zij niet alleen. Hun kinderen die nu nog in Oxford en Cambridge, in New York en Parijs studeren, verkiezen net als zij het kapitalistische Westen boven de dictatuur van het Kremlin. Hun vrouwen zullen hun luxeleventje aan de Riviera en op de Cariben, de exclusieve shoppingmalls van Londen of Milaan, hun riante buitenverblijven in Zwitserland en Dubai nooit willen verruilen voor Moskou of de Zwarte Zee, zelfs niet voor Sotsji. En ik vertel u niets nieuws als ik zeg dat ook de jonge generatie intellectuelen in verzet komt.’

‘Miljoenen anderen steunen de president.’

‘Dat kan men moeilijk loyaliteit noemen als de keuze bestaat tussen wel of geen twaalf jaar strafkamp.’

Het was opnieuw even stil.

‘Hoelang bestaat dit plan?’ vroeg de vrouw.

‘Sinds oktober afgelopen jaar. Maar nu het duidelijk is dat hij binnen enkele weken het bevel zal geven Oekraïne te annexeren, besloten we u te benaderen.’

‘Plan Nightingale.’ Voor het eerst glimlachte ze. ‘Florence Nightingale?’

Hij glimlachte terug.

‘Een toepasselijke naam, de verpleegster in de Krimoorlog. Al is het anderhalve eeuw geleden, er lijkt niets veranderd.’

‘Hoe kunt u er zeker van zijn dat hij zal komen?’

‘Dat hangt van u af. Hij vertrouwt u als een van de weinigen. Maar een hongerige beer doet alles voor honing.’

De echtgenoot grinnikte, maar stopte snel toen zijn vrouw hem woedend aankeek.

‘En de honing is Odessa.’

‘Natuurlijk. De stad van zijn verre voorgangster tsarina Catharina de Grote, die het Russische Rijk groot maakte en net als hij de Krim inlijfde. Voor hem is Odessa de toegang tot het westelijk deel van de Zwarte Zee. Hij zal er als overwinnaar bij willen zijn.’

‘Ik wil niet dat hem iets overkomt.’

‘Ik verzeker u dat dat niet zal gebeuren. Het zal ook uiterst onverstandig zijn met de miljoenen die hem nog steunen, maar ze zullen begrijpen dat hij na meer dan twintig jaar terugtreedt. Hij kan zijn laatste dagen slijten met jagen en vissen in zijn geliefde Sotsji.’

‘Na ondertekening afstand te doen,’ zei de echtgenoot. ‘In Jalta op de Krim. U heeft een bizar gevoel voor humor.’

‘En voor de geschiedenis. Maar ook Jalta leek ons toepasselijk, waar zijn voorganger Stalin met Churchill en Roosevelt in 1945 de toekomst na de Tweede Wereldoorlog besprak.’

‘En Oekraïne?’ vroeg de vrouw.

‘U kent ons antwoord.’

‘Ook de Krim?’

‘Vanzelfsprekend.’

Hij dronk zijn glas leeg. ‘Ik moet helaas gaan. Ik dank u voor uw gastvrijheid. Ik stel voor dat we binnen een week opnieuw contact hebben.’

Tien minuten later stapte hij uit de lift van het luxueuze appartement van de Barkli Gallery in het historische centrum van Moskou. Buiten haastte een chauffeur van een limousine zich met een paraplu in de sneeuwjacht naar hem toe. In de comfortabele auto die hem binnen een halfuur naar luchthaven Sheremetyevo zou brengen, belde hij achtereenvolgens naar Londen, het Belgische Mons en Washington. In alle drie de steden waren ze het met hem eens. Koste wat het kost moest worden vermeden dat Volodymyr Zelensky, president van Oekraïne, de Oekraïense geheime dienst sBU en de legerleiding in Kiev op de hoogte zouden komen van de overeenkomst die hij zo-even had gesloten. De Russische inval van Oekraïne die binnen enkele weken werd verwacht, kon hij niet tegenhouden, maar wel bekorten. Hij mocht Zelensky graag, maar Zelensky was naïef, koppig en vooral principieel. En met principes won je geen oorlog. Tevreden sloot hij zijn ogen en dacht weer aan Istanbul. En aan Odessa, waar hij was geboren.

31 maart 2022

Elke vrijdagavond en elke maandagochtend had Philip Prinsen er de pest over in dat de Thalys Den Haag niet meer aandeed, en hij daarom in Rotterdam moest overstappen. Maar vanavond was het de laatste keer. De weinige spullen in zijn gemeubileerd Brussels appartementje, voornamelijk kleding en boeken, zou hij volgende week halen. Vervolgens nog een afscheidsborrel en dan zat zijn werk bij de EU er na drie jaar op. Hij was zesenvertig en had meer banen gehad dan de meeste mensen op die leeftijd. Maar nooit eerder zo'n frustrerende als die van strategisch adviseur van het Militair Comité van de Unie. Geeuwend starde hij naar zijn spiegelbeeld in het raam, waarachter de laatste huizen van Breda voorbijflitsten. De EU was nooit een politieke eenheid geworden, laat staan dat de Unie militair iets voorstelde. Wat wilde je ook met 27 lidstaten die continu met elkaar overhooplagen. Dat zag je nu weer met Oekraïne. Maar toen hij voor de baan was gevraagd, had de Europese Raad besloten tot een krachtiger veiligheids- en defensiebeleid. Daarvoor was hij jarenlang waarnemer en adviseur bij de OVSE, de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa. Zelden was hij thuis. Hij had van hot naar her gereisd onder de gevaarlijkste omstandigheden, onder andere in Afghanistan, Syrië en Mali. Hij was toe aan een rustiger baan. Bovendien was hij na een mislukt huwelijk weer samen gaan wonen en had hij zich voorgenomen het deze keer wel vol te houden.

Met de toenemende spanningen tussen Oost en West zocht de

Raad een adviseur om een zogenoemd Strategisch Kompas voor te bereiden, een blauwdruk voor zelfredzaamheid, crisismanagement, weerbaarheid en capaciteitsontwikkeling van de Unie. Daarbovenop kwam de vorming van een Rapid Deployment Capacity, een eigen gevechtseenheid van 5000 man, om snel en krachtig op conflicten te kunnen reageren. Er was bitter weinig van terechtgekomen, zelfs met kleinere missies was de EU afhankelijk van de Amerikanen.

Hij had de perfecte profielschets gehad voor de baan. Kleinzoon van een luitenant-kolonel die tegen de jappen had gevochten, zoon van een majoor die ten gevolge van verwondingen bij de UNIFIL-missie in Libanon was overleden.

Op zijn twintigste, zij het kort, bij het Korps Commandotroepen gediend. Daarna had hij Internationale Betrekkingen en krijgskunde in Leiden en in Londen gestudeerd en twee jaar bij de MIVD, de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst gewerkt. Toen volgden banen als researcher bij Instituut Clingendael, docent Studies of War aan UCL, het University College London, projectleider bij het ministerie van Defensie en vervolgens zes jaar internationaal waarnemer en senior adviseur bij de OVSE. Nooit eerder had hij zo lang ergens gewerkt, maar de afgelopen drie jaar bij de EU leken nog langer.

Vorige week had hij zijn ontslag aangeboden bij Josep Borrell, de vertegenwoordiger van de Unie voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid. De Spaanse Argentijn had er alle begrip voor.

‘Spijtig, Philip, we zullen je missen, je bent helaas niet de enige die vastloopt in het Brusselse moeras. Dank voor je wijze raad, ik had beter naar je moeten luisteren.’

Dat laatste sloeg op Borrells vernederende bezoek in februari aan het Kremlin. Tijdens dat bezoek had hij alleen maar schutterig kunnen lachen toen de Russen hem als een klein kind opzij hadden gezet. Philip had toen een collega in de EU-delegatie wegens corona vervangen maar goddank was die beschamende vertoning

hem bespaard gebleven. Al eerder had hij Borrell aangeraden om niet te gaan.

‘Poetin zal het als een knieval zien. Denk aan Chamberlain en Hitler in 1938.’

‘Niet zo somber, Philip, de tijden zijn veranderd.’

Elders misschien wel, maar niet in Moskou waar Poetin en zijn kliek droomden van Stalin en de voormalige Sovjet-Unie. Al sinds oktober vorig jaar hadden de Amerikaanse en Britse inlichtingendiensten gewaarschuwd dat Poetin van plan was Oekraïne binnen te vallen. Maar het leidinggevende trio van de Unie, Ursula von der Leyen, Charles Michel en Josep Borrell, zwoer bij harmonie en dialoog. Een gotspe want ze gunden elkaar niet eens het licht in de ogen.

Nog geen week later had Poetin de twee zogenaamd onafhankelijke volksrepublieken Donetsk en Loehansk in Oost-Oekraïne erkend. En weer nauwelijks een week later had hij Oekraïne aangevallen.

Philip nam de EU al een tijdje niet meer serieus, sinds ze zijn adviezen voor een sterker gezamenlijk defensief beleid in de wind hadden geslagen. Zeven banen in vijftientig jaar. Wijlen zijn vader zou zeggen dat het disloyaliteit was, maar tegenwoordig was het een aanbeveling. Dat kon je niet zeggen, dacht hij treurig, van verbroken relaties. Want ook met Tessa liep het fout.

Zou ze thuis zijn? Ze zou hem in elk geval niet verwachten op een donderdagavond. Als ze haar koffers al niet had gepakt, want liever zou ze zien dat hij helemaal niet meer thuiskwam.

Het voordeel van een doordeweekse avond: er zaten geen Nederlandse en Belgische collega's of EU-parlementariërs in de Thalys. Dat scheidde een hoop zinloze conversatie en flauwe grappen. De meeste passagiers waren zakenlui, Belgen, Fransen, Duitsers, een Amerikaan, een Japane, die zich de luxe van de Premium-klasse konden permitteren en zich tegoed hadden gedaan aan de exquise diners en drankjes in de lounge. De enige die hij kende was de correspondent van *De Telegraaf*, die in tegenstelling tot veel Brusselse correspondenten meestal goed op de hoogte was.

Zelf had hij zich beperkt tot een broodje ham en twee glazen rode wijn, hoewel hij zijn onkosten kon declareren. Nog wel.

In België waren mondkapjes in de Thalys verplicht maar alleen de Japane en hij hielden zich eraan. Tevergeefs had hij geprobeerd wat te slapen, hij had *The New York Times* en *Het Laatste Nieuws* doorgenomen. Soms had hij met de anderen meegelachen om de wilde ideeën over hoe ze Poetin alsnog af wilden stoppen. Natuurlijk als eerste Moskou platgooien. Of om Poetins favoriete gifgas novitsjok in de waterleiding van het Kremlin te spuiten. Of zijn jachttopziener omkopen om hem tijdens de berenjacht dood te schieten.

‘Of zijn oudste dochter kidnappen,’ zei een Belg, ‘zijn oogappeltje Maria Poetina. Die heeft toch net met haar Nederlandse echtgenoot een huis ergens bij Amsterdam gekocht?’

‘Haar ex, Jorrit Faassen,’ zei de correspondent. ‘Geen huis maar bedrijfspanden. Ze woonden een tijdje in Voorschoten, nota bene in een wijk die De Krim heet, maar ze vertrokken meteen na de

ramp met de MH17 naar Moskou. Ze hebben een zoontje, ze zijn gescheiden maar gaan nog wel met elkaar om. Maria heeft al jaren een verhouding met Jevgeni Nagorny, type jongere playboy, met wie ze binnenkort zou trouwen. Nogal vreemd, want Nagorny was een tegenstander van Poetin. Maar dus in genade aangenomen. Valt hij eigenlijk al onder de sancties van de EU, Prinsen?’

‘Faassen weet ik niet, hij woont wel in Moskou,’ zei hij. ‘Net als Maria Poetina en die Nagorny. Maar Maria zou vorige maand nog in Londen en in Den Haag zijn gespot.’

‘Allez, makkelijk dus,’ zei de Belg, ‘ge kidnapst haar, ge snijdt eerst een oortje af, zendt het naar het Kremlin. Dan een tepeltje en als hij dan nog niet stopt, haar liefallige hoofdje. Of je stuurt koningin Máxima naar hem toe voor een intiem dinertje in haar hotel. Ze verdooft en ontvoert hem met jullie regeringsvliegtuig naar het Internationaal Strafhof in Den Haag. Kan-ie Russische roulette spelen met Mladić.’

De Amerikaan had glimlachend zijn hoofd geschud en dacht ongetwijfeld dat je het van de Europeanen niet moest hebben. Al droeg hij geen uniform, hij leek een oudere militair, of oud-militair, een vijftiger met een verweerd gezicht, het grijzende haar crewcut, een kartelig litteken in zijn nek. Geen beleidsmaker. Wellicht werkte hij bij de NAVO, dacht Philip, maar dan niet op het politieke en administratieve hoofdkwartier in Brussel. Vermoedelijk zat hij tachtig kilometer zuidelijker bij SHAPE, het geallieerde commandocentrum in Mons dat onder het opperbevel van de Amerikanen stond. Hij kende daar niemand. Maar het was een publiek geheim dat de spanningen hoog opliepen tussen de politieke en militaire top van de NAVO over hoe te reageren op Poetins agressie. Politici en militairen, eerder elkaars tegenstanders dan elkaars bondgenoten. Hij was per slot zelf militair geweest maar hij kende het politieke adagium: ‘Door compromissen voorkom je een oorlog’. De geschiedenis, zeker na de Russische inval van Oekraïne, wees echter uit dat dat lang niet altijd het geval was. Realistischer was

het militaire adagium: 'Met compromissen win je geen oorlog'.

De wilde plannen van de Belg kon je natuurlijk nooit serieus nemen. Al zou je Poetin uit de weg kunnen ruimen, dan nog veranderde er niets. Maar hij begreep het wel. Alles was beter dan het machteloze, verbale geweld van de Unie zoals hij dat de afgelopen veertien dagen ook weer in Berlijn, in Parijs en in Boedapest had aangehoord.

Het besluit zijn goedbetaalde baan op te geven was dan ook niet moeilijk geweest. Het besluit om zijn relatie op te geven was hem daarentegen een stuk zwaarder gevallen.